

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата юридичних наук, доцента Батанової Людмили Олександрівни на дисертацію Возного Миколи Вікторовича на тему: «Фінансове правове регулювання адміністрування митних платежів в Україні», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження Возного Миколи Вікторовича обумовлена великою роллю митних платежів у економіці держави та міжнародній торгівлі. Митні платежі є джерелом доходів Державного бюджету України, виконують захист внутрішнього ринку, регулятивну роль у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Актуальність теми дослідження визначається також відсутністю комплексних досліджень фінансово-правових аспектів адміністрування митних платежів. Усі перераховані обставини у їх комплексі зумовлюють необхідність проведення дослідження фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів в Україні.

Перехід до ринкової економіки поставив перед державою необхідність докорінної зміни фінансової діяльності, які вже здійснені та продовжують здійснюватися. Чим обумовлюється постійний інтерес науковців до розгляду правового забезпечення цих змін, що можливе лише при відповідному науковому аналізі та наукових обґрунтуваннях цих змін.

Багато науковців займаються дослідженням проблем адміністративного, фінансового, митного права, але реалії сьогодення вимагають вироблення нових підходів для повноцінного правового забезпечення діяльності органів влади, особливо тих, які беруть участь у фінансово-правовому регулюванні адміністрування митних платежів.

Теоретичні засади фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів охоплює сукупність норм, принципів,

механізмів, що забезпечують правомірне, ефективне та прозоре справляння митних платежів.

Останнім часом були захищені дисертації про фінансово-правове регулювання у бюджетній, податковій, банківській сферах, але чомусь до цього часу не було бажаючих дослідити проблеми фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів. Це питання дуже важливе для держави та для самої митної служби України, оскільки сутність митної справи взагалі зведено до забезпечення економічної безпеки держави, регулюванні зовнішньоекономічної діяльності та поповненні доходної частини Державного бюджету через систему правових, організаційних та фінансових заходів.

Наукова обґрунтованість отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертаційне дослідження М.В. Возного є першою науковою роботою, в якій автор визначає необхідність дослідження інституту адміністрування митних платежів як одного з основних елементів ефективного функціонування митної справи та економіки держави, оскільки чинне законодавство не дає цілісного уявлення про адміністрування митних платежів як повністю сформоване правове явище. Законодавча невизначеність сутності та специфіки адміністрування митних платежів зашкоджує усуненню прогалин у правовому регулюванні відносин, пов'язаних зі сплатою митних платежів.

Метою свого дослідження М.В. Возний поставив визначення сутності та особливостей фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів в Україні з метою формування напрямів удосконалення у цій сфері. Для реалізації зазначеної мети завданням дисертаційного дослідження було поставлено з'ясування генезису та стану наукової розробки правового регулювання адміністрування митних платежів; визначення сутності та правової природи адміністрування митних платежів; характеристика адміністрування митних платежів як фінансово-правового інституту; дослідження обов'язку зі сплати митних платежів як об'єкту

адміністрування митних платежів; встановлення заходів адміністративного примусу в системі адміністрування митних платежів; надання пропозицій щодо удосконалення фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів тощо.

Предметом дослідження стало фінансово-правове регулювання адміністрування митних платежів в Україні.

Методи дослідження обрано виходячи із поставленої мети та завдань, з урахуванням її об'єкта і предмета. Методологічну основу дисертаційного дослідження становлять методи наукового дослідження та пізнання соціальних явищ в їх історичному розвитку. Взаємозв'язку та взаємозумовленості. Ними стали діалектичний, історико-правовий, метод термінологічного аналізу та логіко-семантичний, формально-юридичний, структурно-функціональний та інші методи. Так, застосування діалектичного методу дозволило розглянути всі питання дослідження в динаміці, виявити їх взаємозв'язок і взаємозумовленість, що сприяло комплексному аналізу фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів. Історико-правовий метод було застосовано для дослідження генезису та стану наукової розробки фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів, етапів становлення та розвитку правового регулювання адміністрування митних платежів в Україні. З метою встановлення сутності та правової природи адміністрування митних платежів, характеристики адміністрування митних платежів як фінансово-правового інституту, дослідження обов'язків зі сплати митних платежів, контролю за сплатою митних платежів, заходів фінансово-правового примусу в системі адміністрування митних платежів використані формально-юридичний та структурний методи. При визначенні таких понять як «адміністрування митних платежів», «обов'язок із сплати митних платежів», «контроль за сплатою митних платежів», «митні платежі», «державно-правовий примус у митній сфері», «фінансово-правовий примус» використано метод термінологічного аналізу та логіко-семантичний метод.

Отримані автором наукові результати та висновки дисертації характеризуються високим рівнем обґрунтованості і достовірності, що забезпечено використанням загальновідомих сучасних методів наукових досліджень. Всі питання, які розглядаються в дисертації, розкрито на досить високому методологічному рівні. Структура і кількість опрацьованих вітчизняних і зарубіжних науково-теоретичних та монографічних робіт з окресленої проблематики свідчить про глибину проведеного дослідження, дисертант посиляється на класичні та сучасні праці відомих фахівців та пропонує власне бачення відповідних правових явищ. Детальний аналіз змісту дисертації дозволяє зробити висновок про її системний, цілісний та завершений характер, дисертаційне дослідження М.В. Возного є самостійною працею та відзначається високим науковим рівнем.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що ця робота є першим в Україні комплексним, науковим, монографічним дослідженням фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів в Україні. У процесі проведеного дослідження здійснено періодизацію становлення та розвитку правового регулювання адміністрування митних платежів на території України за певними етапами; визначено, що адміністрування митних платежів є комплексним інститутом, який об'єднує в собі норми різної галузевої належності (митного, податкового, адміністративного, цивільного, банківського та інших галузей законодавства); встановлено, що адміністрування митних платежів є інститутом фінансового права та різновидом публічної фінансової діяльності держави, яка здійснюється митними органами і спрямована на своєчасне та в повному обсязі надходження митних платежів до Державного бюджету України; аргументовано, що концепція фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів включає: відносини, пов'язані із забезпеченням сплати митних платежів; відносини, пов'язані із контролем правильності обчислення, своєчасності та повноти сплати митних платежів; відносини, пов'язані із застосуванням заходів щодо примусового стягнення

митних платежів; доцільно виділено фінансово-правовий примус у митній сфері, який застосовується у разі невиконання або неналежного виконання обов'язку із сплати митних платежів шляхом превентивних, припиняючих, правопоновлювальних та каральних заходів тощо.

Автором зазначено про відсутність єдиного підходу до визначення поняття «адміністрування митних платежів» і в юридичній науці та й взагалі у законодавстві України. Тому дисертантом запропоновано під цим поняттям розуміти сукупність дій, рішень та процедур, за допомогою яких митні органи здійснюють діяльність, спрямовану на забезпечення правильності обчислення, своєчасності та повноти сплати митних платежів та застосування заходів щодо їх примусового стягнення.

Автором сформульовано пропозиції щодо змін і доповнень до чинного законодавства, що регулює відносини митних органів. Для вирішення завдань дослідження використовувалися міжнародно-правові акти, наприклад, Митний кодекс Європейського Союзу, Єдиний митний тариф ЄС, Регламенти Ради (ЄЕС), що дозволило у значній мірі розкрити особливості фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів в країнах Європейського Союзу.

Практичне значення результатів дослідження полягає у тому, що сформульовані в дисертаційній роботі висновки, рекомендації і пропозиції можуть бути використані у:

- науково-дослідній діяльності – як підґрунтя для проведення подальших наукових досліджень фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів в Україні;

- правотворчій діяльності – для вдосконалення фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів в Україні;

- правозастосовній діяльності – для чіткого розуміння та застосування норм податкового та митного законодавства щодо адміністрування митних платежів;

– освітньому процесі – під час розробки та викладанні навчальних дисциплін «Митне право», «Фінансове право» та «Податкове право».

Повнота викладення у публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. За результатами дослідження опубліковано 9 наукових праць, з них: 3 публікації у фахових виданнях України, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації, 6 тез доповідей, в яких засвідчується апробація матеріалів дисертації.

Наукові публікації відповідають вимогам п. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44.

Відсутність порушення академічної доброчесності. Аналіз змісту дисертації вказує на дотримання здобувачем вимог академічної доброчесності. У роботі є посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей, дотримано вимоги законодавства про авторське право і суміжні права, надано достовірну інформацію про методики результати дослідження, джерела використаної інформації. Таким чином, у дисертації не виявлено ознак академічного плагіату, фальсифікації та інших порушень, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконаного дисертантом дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

Із висновками і теоретичними положеннями дисертації в цілому можна погодитися і підтримати їх, але з окремими положеннями, сформованими автором погодитися без обговорення важко. Вони можуть бути основою для подальших наукових досліджень і дискусій. На деякі з таких положень автор може дати пояснення і при захисті роботи.

1. Так, автор цілком вірно робить висновок про те, що адміністрування митних платежів є інститутом фінансового права та різновидом публічної фінансової діяльності держави, яка здійснюється

митними органами і спрямована на своєчасне та в повному обсязі надходження митних платежів до Державного бюджету України. Концепція фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів включає: 1) відносини, пов'язані із забезпеченням сплати митних платежів; 2) відносини, пов'язані із контролем правильності обчислення, своєчасності та повноти сплати митних платежів; 3) відносини, пов'язані із застосуванням заходів щодо примусового стягнення митних платежів (стор. 74). Але, нажаль, автором не включено до концепції фінансово-правового регулювання адміністрування митних платежів відносини щодо присікання (попередження) дій, спрямованих на ухилення від сплати митних платежів, неправомірне звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру, що тягне за собою накладання штрафу у розмірі 300 відсотків несплаченої суми митних платежів (ст. 485 Митного кодексу України). Віднесення до концепції саме відносин щодо протидії порушенням у митній сфері дозволило би всебічно підходити до загальної мети публічної фінансової діяльності держави, що спрямована на своєчасне та повне поповнення доходної частини Державного бюджету України.

2. Цікавою, на наш погляд, позиція автора про те, що обов'язок із сплати митних платежів необхідно розглядати як податковий обов'язок, але з урахуванням вимог як податкового, так і митного законодавства, оскільки митні платежі – це податки. Аналіз наукових праць та законодавства у сфері митної справи дозволило автору визначити ознаки обов'язку із сплати митних платежів. Так, дисертантом зазначено, що обов'язок із сплати митних платежів характеризується сукупністю активних дій як зобов'язаних, так і владних суб'єктів, які забезпечують надходження коштів від митних платежів і дій, що забезпечують сплату митних платежів. Так, обов'язок особи сплатити суму митних платежів, вказує на сукупність активних дій з боку підвладного суб'єкта. Але не зрозуміло, яких саме осіб віднесено до категорії «зобов'язаних», «підвладних суб'єктів», які «активні дії» мають

«владні суб'єкти» у сфері забезпечення надходжень та забезпечення сплати митних платежів (стор. 91).

3. Некоректним є зазначення автором передумов застосування фінансово-правового примусу у відносинах, пов'язаних з адмініструванням митних платежів 1) особливості правової природи митних платежів; 2) специфічність суб'єктного складу фінансових правовідносин у сфері митної справи; 3) особливість методу правового регулювання фінансових правовідносин у сфері митної справи; 4) бюджетоутворююче значення доходів від сплати митних платежів; 5) закріплення обов'язку із сплати митних платежів у законодавчих актах; 6) конституційний характер обов'язку із сплати митних платежів тощо (стор. 131). Оскільки передумовою застосування примусу у сфері митної справи пов'язано із необхідністю забезпечення дотримання митного законодавства та захисту економічних інтересів держави. Відповідними передумовами, наприклад, можуть бути незаконне переміщення товарів, транспортних засобів через митний кордон України, контрабанда, заниження митної вартості товарів, невідповідність коду товару реальному товару, подання недостовірних сертифікатів країни походження товару та ін.

4. Спірною є позиція автора про те, що до заходів фінансово-правового примусу у разі невиконання або неналежного виконання обов'язку із сплати митних платежів віднесено такі: документальна перевірка дотримання вимог законодавства з питань митної справи, зустрічна звірка (стор. 132). Перевірки, зустрічні звірки не можуть бути заходами примусу, але можуть виступати як форма контрольної діяльності, а в окремих випадках – як підготовчий етап для застосування заходів примусу. Заходи примусу застосовуються у випадках встановлення порушення, тобто примус – це реакція на порушення. А перевірки, зустрічні звірки можуть привезти до застосування примусових заходів, але самі по собі не являється одними з них.

Перелічені недоліки не знижують в цілому позитивну оцінку роботи дисертанта. Робота виконана за актуальною темою, відрізняється науковою

новизною, має достатньо повну, обґрунтовану та репрезентативну теоретичну й емпіричну базу.

Висновок. Дисертація Возного Миколи Вікторовича на тему «Фінансово-правове регулювання адміністрування митних платежів в Україні» є самостійним науковим дослідженням, в якому містяться нові науковообґрунтовані результати і вирішуються проблеми, які у сукупності мають теоретичне та прикладне значення. За змістом, структурою, обсягом та оформленням дисертація відповідає галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями від 04 квітня 2025 року № 426), наказу МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями від 31 травня 2019 року № 759) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами й доповненнями від 03 травня 2024 року № 507), а її автор Возний Микола Вікторович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент –

доцент кафедри

морського та митного права

Національного університету

«Одеська юридична академія»

кандидат юридичних наук, доцент

Людмила БАТАНОВА

